

הצבי ודעך

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת שמות-וארא תשפ"ג

גליון מס' 88 • שנה ג'

דברי תורה

מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

תורה שנאמר יצפון לישרים תושיה. לפיכך הצפינה את משה עד יום קבלת התורה לקיים מ"ש הצפינו עצמכם בתורה.

ותתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו. וכי היתה מסופקת בהצלחתו והרי היא זו שהיתה מתנבאה ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל [מגילה יד.], אך לדעה מה יעשה לו היינו שהיתה בטוחה בנס הצלה רק ביקשה להתוודע ולחזות כיצד יעשה הנס.

ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו. רש"י פי' לשון הוצאה כדמותרגם מן מיא שחלתיה, ואולי יש לפרש משיתהו מלשון ממש כמו וימש חושך ואיתא במדרש [שמו"ר פ"ד א'] וימש חשך שהיה בו ממש, כי אילו היה הילד נשאר במים היה נאבד וטובע ולא היה בו ממש וחיות ואני עשיתיו לממשות.

ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו. צ"ב וכי בשביל פרט זה שאירע באקראי נקרא שמו של רעיא מהימנא, וי"ל עפ"י מ"ש בספר נחלת יעקב לרבי יעקב קאפיל זאסלבר זצ"ל מה ששמעתי בימי חורפי מפי מורי ורבי איש אלקים המקובל קדוש יאמר לו מוהר"ר שמשון אסטרופולי הי"ד וזה לשונו, ממונה על הים נקרא רד"ל (צ"ל לרד כמו"ש ישע"י מה א לרד לפניו גוים וכו') והם אותיות שלפני מש"ה, וזהו מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בוקע ים לפני משה ר"ל לפני אותיות שבמלת משה באלף בית שהוא 'רדל' ר' קודם ש' של משה

את יוסף. פירש"י עשה עצמו כאילו לא ידע. אולי יש לפרש ידע לשון אהבה וחביבה, כמו"ש כי ידעתיו למען אשר יצוה [בראשית יח ט] פירש"י לשון חביבה, כלומר לא אהב אותו ולא חיבב את זכרו.

אשר שם האחת שפרה. פירש"י על שם שמשפרת את הולד. יש לפרש משפרת מלשון שפיר ושליא [בכורות פ"ג א'] פי' הרמב"ם והר"ב קרום שעל השליא, וזהו שמשפרת את הולד היינו מסירה את השפיר מעל השליא.

ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים. הצפינה אותו עד יום קבלת התורה כדאיתא בזה"ק [ח"ב י"א ע"ב] כתיב ותרא אותו כי טוב הוא הוא וכו' ותצפנהו שלשה ירחים, תלת ירחי מאי קא מייירי אמר רבי יהודה, רמז הוא דקא רמז דלא אשתמודע משה בזהרא עלאה עד תלת ירחים דכתיב (שמות יט א) בחדש השלישי דהא כדין אתיהיבת תורה על ידו ושכינתא אתגליא ושריא עלוי לעיניהון דכלא וכו' עיי"ש. יש להסמיק לזה דרשת רז"ל במדרש [דב"ר פ"א י"ט] מהו פנו לכם צפונה [דברים ב ג] א"ר חייא אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו הוי פנו לכם צפונה, א"ר יהודה בר שלום אמרו לו ישראל רבש"ע אביו מברכו על חרבך תחיה ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו ולהיכן נברח אמר להן אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה ואין צפונה אלא

פרשת שמות

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו'. מהו את יעקב, מה בא לרבווי ועי' אע"ז, וי"ל את יעקב לרבות השכינה שבאה עם יעקב כמו"ש בפ' ויגש אנכי ארד עמך מצרימה.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה. בני ישראל אל הבאים מצרימ"ה ס"ת מיל"ה רמז לימי השובבי"ם.

ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד וגו'. פירש"י שהיו יולדות ששה בכרס אחד. י"ל רמז פרו וישרצו עם ב' תיבות עולה בגימ' שש"ה בכר"ס אח"ד.

ויקוצו מפני בני ישראל. פירש"י קצו בחייהם, ואולי י"ל הכונה קץ וסוף, המצריים הבינו שריבוי עם בני ישראל זה הדבר שיביא להיות סופם וקץ לחייהם כאשר כן היה.

עוד י"ל עפ"י מ"ש בפ' בהעלותך [במדבר יא א] במתאוננים ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה, פירש"י במוקצין שבהם לשפלות. ולפי"ז יש לפרש ויקוצו מפני בני ישראל פי' נעשו מוקצין ושפלים בעיניהם, כי המצריים הם אומה שפלה אך כל זמן שלא ראו את בני ישראל אנשי צורה חכמים וצדיקים נחשבו בעיני עצמם לבני מעלה, אבל משבאו יעקב ובניו מצרימה נתגלה להם חרפתן ובושתן מפני בני יעקב וז"ש ויקוצו נעשו בעיני עצמן מוקצין ושפלים.

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע

ד' קודם ה' של משה ל' קודם מ' של משה דפח"ח ושפ"י ע"כ. ולפי"ז י"ל הנה הממונה לרד' היה שם בסמוך לתיבת משה בים וכשנמשך את אותיות לרד הלאה יעלה מש"ה, וז"ש מן המים משיתיהו כלומר מן הממונה על המים משכתייהו.

ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. כתב בס' ש"ך עה"ת [שמות ב יא] שבעודנו בבית אמו עד שלא נגמל בא המלאך הגואל ולימדו התורה ונתן לו חן בעיני כל רואיו, ולזה אמר ויגדל הילד גדל בחכמה שלימדו המלאך, ולזה הרג המצרי בזה השם שלימדו המלאך וכו' על כן ויאמר מי שמך לאיש המלאך שר ושופט, אבל לא שתשתמש בשם עלינו, שהמלאך לימדך כל התורה אבל לא על מנת שתשתמש בה לצורך ע"כ. ולפי זה נתיירא משה שנתגלה השם המפורש כי היה אסור לגלות ולהשתמש בו.

וישב בארץ מדין וישב על הבאר. פירש"י לשון ישיבה, מאי קמ"ל פשיטא, עוד פירש למד מיעקב שנזדווג לו זווגו על הבאר, צ"ב מאי ענין ישיבה על הבאר לזיווגים, י"ל באר היינו תורה כטעם באר חפרוה שרים [במדבר כא יז] אין באר אלא תורה [בתי מדרשות ח"ב], כלומר ישב ועסק בתורה, הנה יעקב אבינו ע"ה למד בישיבה ואח"כ מיד מצא זיווגו בבית לבן, כן עשה משה למד מיעקב קבע לימוד בישיבה ומיד מצא את זיווגו בבית יתרו, וזה שפירש"י למד מיעקב וכו'.

ויקם משה ויושיעו וישק את צאנן. מקשים המדקדקים דהל"ל וישק את צאנן לשון נקבה כמו"ש ויושיעו, ויש להעיר עוד מהו ויושיעו אין זו ישועה אלא הצלה וכיו"ב, ובכלל נראה מיותר דהול"ל ויקם משה וישק וכו' וישועה מאי בעי הכא. וי"ל לעיל כתיב שבאו להשקות את צאן אביהן ויבאו הרועים ויגרשו, פירש"י מפני הנדוי כלומר מפני שגזרו נדוי על יתרו לפיכך גרשו את הצאן שלו, וקאי ויגרשו על הצאן, אז בא משה והמציא להם ישועה באמרו אין זה צאן יתרו אלא צאן בניו ובנותיו והן אינן בכלל הנדוי, וז"ש ויקם משה ויושיעו דייקא לשון נקבה היינו שהצאן צאנן והמה בעלי הצאן, וז"ש וישק את צאנן מאחר שהם הבעלים עומדות במקום הבנים נקט לשון זכר כמו שמצינו בבנות צלפחד כתיב נתון נתן להם אחוזת נחלה בתוך אחי אביהם [במדבר כז ז] ג"כ נקט לשון זכר מטעם זה.

ויואל משה לשבת את האיש וגו'. צ"ב למה זה הואיל משה תיכף לשבת עם יתרו בלא דרישה וחקירה אודותיו, ועוד למה נקרא כאן איש הול"ל לשבת את יתרו או את רעואל, גם למה כתב את האיש לכאורה הול"ל לשבת עם האיש כמו התלכי עם האיש הזה [בראשית כד נח]. וי"ל משה נתרצה לשבת בבית יתרו משום היותו 'איש'

בעל מדות טובות שלח לקרוא לו הכניסו לביתו והאכילו לחם, איש זה ראוי לשבת עמו, וז"ש ויואל משה לשבת את האיש, ומה שכתב 'את' האיש ולא עם האיש, נודע ההבדל מ"ש המדקדקים בהבדל שיש בין לשון 'עמו' הכתוב אצל בלעם והוא רכב על אתונו ושני נערי עמו [במדבר כב כב], ומאידך אצל אברהם אבינו כתיב בפ' העקדה ויקח את שני נערי אתו [בראשית כב ג], עמו פירושו יחדיו בחיבור ובדעה ובכונה אחת, משא"כ אתו אינו אלא נלוה אליו בגופו אבל אין ביניהם חיבור בכונת ההליכה. וזהו שכתב כאן את האיש אעפ"י שישב בביתו ונשא את בתו אבל לא היה עם האיש בדעה אלא את האיש.

פרשת וארא

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו'. מה שצריך כאן לחמשה הבטחות הגאולה והוצאתי והצלתי וכו' גם וידעתם שלכאורה אינו מן הענין, י"ל גם זו הבטחה שיתן להם מוחין היינו בחינת דעת כי עד הנה היה הדעת בגלות כמבואר בספה"ק, ומי שאין בו דעת אין בעל הנס מכיר בניסו ואינו זוכה לראות מי עשה לו את הנס, וז"ש וידעתם כי אני ה'.

ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. תמוה וכי לא ידעו את שם הוי"ה שם העצם, אולי י"ל שלא ידעו שינוי פעולותיו כי הוא פועל לפי הניקוד שכן יש לו כמה וכמה אופני ניקוד, כדאיתא בתיקון"ז תיקון ע' [קכ"ט ע"א] וז"ל תא חזי תשע זמנין הוי"ה בכל ספירה וספירה נקודה דיליה כו'. ובע"ח דרוש אבי"י פ"ג מבואר דע כי כת"ר הוא אהי"ה גוף והנשמה הוי"ה בקמץ, חכמה י"ה הגוף והנשמה הוי"ה בפתח, בינה הוי"ה בניקוד אלקים הגוף והנשמה הוי"ה בצירי, גדולה (חסד) א"ל הגוף והנשמה הוי"ה בסגול, גבורה אלהים הגוף והנשמה הוי"ה בשבא, ת"ת הוי"ה הגוף והנשמה גם כן היא הוי"ה אלא שהיא בחולם, נצח ה' צבאות הגוף והנשמה הוי"ה בחירק, הוד אלקים צבאות הגוף והנשמה הוי"ה בשוריק, יסוד אל חי שד"י והגוף הנשמה הוי"ה עם קבוץ, מלכות אדנ"י הגוף והנשמה הוי"ה בלי ניקוד. ואולי כל זה עדיין לא נודע להם.

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. פירש"י זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה. צ"ב מאי נפקא מינה לן בזה לפשוטו של מקרא. גם למה הוסיף תיבת אלי הול"ל הן בני"י לא שמעו ואיך ישמעני פרעה. וי"ל כבר נתבאר אצלנו דכונת משה רבינו ע"ה היתה לעורר מדת א"ל מ"ג מדות הרחמים עפ"י מ"ש בבני יששכר דמבואר בכונת תפלה בברייתא דר' ישמעאל אומר כי י"ג מדות שהתורה

נדרשת בהן מכוונות כנגד י"ג מדות הרחמים ותיקוני אריך ותיקון הראשון א"ל הוא כנגד מדה א' קל וחומר [שער הכוונות ענין ויעבור דרוש ג'] נמצא שע"י מדת ק"ו מתעורר בחי' א"ל שהוא חסדים גמורים כמו"ש חסד א"ל כל היום ע"כ. והנה כל העשרה ק"ו הם להמתיק דין ע"ש שם א"ל, א' בפרשת מקץ [בראשית מד ט] הן כסף אשר מצאנו וכו' ואיך נגנוב מבית אדוניך הכסנה להמתיק את העונש מבנימין, ב' הכא הכונה להמתיק את סבלות ישראל במצרים, ג' בפ' בהעלתך [במדבר יב יד] ואביה ירא ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים פירש"י ק"ו לשכינה י"ד יום אלא דיו לבא מן הדין וכו', ג' בפ' וילך בתוכחת משה הן בעודני חי עמכם וכו' ואף כי אחרי מותי, הכונה להמתיק הדין מעל ישראל. ויתר הק"ו אינם בתורה אלא בנביאים. וז"ש משה הן בני"י לא שמעו אלי נוט"י א"ל היינו י' ק"ו שמעוררים מדת א"ל, ופירש"י שגם זה הוא מ"י ק"ו אלו שענינים המתקת הדינים.

כבר לב פרעה מאן לשלח את העם. צ"ב מה חידש בזה הלא הוא מפורש בכל המקרא עד הנה. וי"ל נקט לשון מיאון ולא סירוב וכיו"ב וכן כתיב עוד ג' פעמים מאן אתה לשלח וכו'. ונתבאר אצלנו בפ' חוקת [במדבר כ כא] עה"פ וימאן אדום נתן את ישראל עבור בגבולו וכו' דמשמעות מיאון הוא שהמיאון היה רק לפי שעה אבל לא נתקיים לעולם, והבאנו שם ראעות לזה מכל התורה, וכן י"ל כאן הקב"ה מבשר למשה אל תירא מכובד לב פרעה, לא לעולם חוסן, מאן לשלוח את העם ומיאון זה לא יתקיים אלא לפי שעה.

לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה. בתרגום יונתן ב"ע למנטור קוסמין עילוי מיא פירוש לעשות כישופים, וקשה הלא אין כישוף על המים כמו"ש בגמ' [סנהדרין סז:], אלא רצה שיאמינו שהוא אלוה ולא מכשף ולפיכך יש בידו לעשות קוסמין על המים, ובאמת עשה במרמה כי לא נמצא שם אדם.

ויעשו בן חרטומי מצרים בלטיהם. פירש"י לחש שאומרין אותו בלט ובחשאי ורבתינו אמרו [סנהדרין סז:] בלטיהם מעשה שדים בלטיהם מעשה כשפים. כאן היה מעשה שדים ולא כשפים כי אין כישוף על המים כדאיתא בגמ', והנה אצל מכת צפרדע ג"כ כתיב בלטיהם כי הצפרדע עלתה מן המים ובמכת כינים פירש"י שלא יכלו החרטומים כי אין השד שולט בפחות משעורה, וצ"ע דהא היו יכולים לעשות מעשה כשפים, וי"ל כמו"ש בעה"ת ד"ה להוציא את הכנים - מדרש לפי שהכנים מפסיקין בין רגלי החרטומים ובין הקרקע ואין מכשפות תועיל אלא כשרגלי המכשף מגיע לארץ כדאיתא במעשה דשמעון בן שטח שהבחורים הגביהו הכשפניות מן הקרקע.

מדברי תורתו של בעל ההילולא רבינו בעל בני יששכר זיע"א

פשוטו אין בזה קיום מה שהוא נותנה לישראל הרי לא ניתנה להם ע"כ פירש מקודם הלא אברהם יצחק ויעקב הם האבות וכשאתן לזרעם בזאת תתקיים ההבטחה. (ליקוטי מהרצ"א)

לכן אמר לבני ישראל אני יי' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים. (סבלות חסר ו'), ולהלן תיכף נאמר ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני יי' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים (סבלות מלא ו'). עוד יש להתבונן התחיל אומר לבני ישראל אני יי', ואחר כך נאמר וידעתם כי אני ה' אלקיכם. אך הוא לדעתי אות הו' הוא האות המורה על החיים, וישם יי' לקין אות [בראשית טו] דרשו נתן לו אות ו', וישב בארץ נו"ד בהוספת הו', והנה החיות של ישראל הוא מהשכינה מאן דנפח מתוכו נפח, והנה כביכול גם השכינה היא חיותן של ישראל בגלות עמהם, והנה כל ימי משך הגלות ובפרט במצרים גלות הדעת, אפילו אם יאמרו להם שגם השכינה עמהם בגלות, אינם מבינים כל זאת ואינם מבינים ומביטים אל צער השכינה כביכול אך אל צערם כי בשרם עליהם יכאב, כמו חולה שמחמת החולשה נתבלבלה דעתו אינו יכול להתבונן בעיקר חולשתו ומדמה בעצמו אשר רק רגליו הם בחולשה על כן אינו יכול להלך, וכשבא אליו הרופא לרפאות, מבקש ממנו לעשות לו תחבושת על רגליו, ואם ישתדל עמו הרופא להבינו שכל זה ממעים הפנימיים ומחולשת החיות שבלב ומוח, הוא לא יבין הדבר, הנה הרופא עושה את שלו ואחר כך כאשר שב החולה לאיתנו מבין הדבר על בוריו איך כל חיותו היה בחולשה, והאיך השתדל הרופא בעבורו, ומבין אשר כאב הרגלים הוא הכל מהלב ומוח כי הכל תלוי בהנשמה עיקר החיות. הנה החיות ישראל בגלות המר ובפרט גלות הדעת, הנה אז אם יאמרו להם אשר גם חיותם היינו השכינה עמהם בגלות ובה תלוי עיקר חיותם כי אין להם חיות זולתה, הנה לא יבינו הדבר, הנה אמר הש"י אמור לבני

ישראל אני יי' ולא אמר אלקים, כי לא יתבוננו בזה, והבין להם רק מה שמבינים, והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים חסר ו' הרמז לחיות, אבל אמר ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים (ר"ל כאשר אקח אתכם לי לעם תבינו למפרע אשר הייתי לכם לאלקים כבר גם בהיותכם בגלות, על כן נאמר והייתי הבן הדבר, אז) וידעתם כי אני יי' אלקיכם דייקא המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים מלא ו' החיות, שגם החיות היה עמכם בגלות והש"י הוציא אתכם, הבן הדבר. (אגרא דכלה)

בני ישראל וידע אלקים, ופי' בו הגאון, דקשה מה ראה ומה ידע כי לא פירש ופשיטא רואה ויודע הכל ומאי קמ"ל, אלא ה"פ וירא את בני ישראל הנשמות שבגוף הראויין להיבראות עומדין לפניו ואין אחרים רואין אותן שלא יצאו לאור העולם לפי שפירשו ישראל למטה מדרך ארץ מעצמן שאמרו לשוא אנו עמלין (סוטה יב.) לפיכך וידע אלקים מענין וידע אדם, והוא פועל יוצא לשלישי בכאן, רצ"ל וידע אלקים עשה אותם בעלי ידיעה וחיבור שנזדקקו וכו' כמ"ש תחת התפוח עוררתך

מספר בני יששכר

מאמרי ניסן מאמר ט אות ב

וישימו עליו שרי מסיים. תירגם אונקלוס שלטונין מביאשין. עקבותיו לא נודעו והאיך צודק זה על לשון המקרא, והנראה לי דמפרש מסיים היינו שרים כאלה שהם בבחינת מ"ס היינו מאותיות מ' ס', דהנה הס"מ הוא השטן הוא המקטרג הוא הממית לרע [ב"ב טז.], הוא המסית הראשון שפיתא לאדם וחווה, בא ס"מ ורכב על נחש ופיתא אותם לעץ הדעת טוב ורע [פדר"א פ"ג], כי הוא רע ובתוכו מעט טוב לקיום כנודע בסוד נהירו דקיק כמד"א [נחמיה טו] ואתה מחיה את כולם, והנה פסוק ואשר הרעותי [מיכה ד י] הוא חד מהנך פסוקים שמבואר בהם אשר כביכול הקב"ה מתחרט על בריאת הרע הוא הס"מ [ברכות לב.] וכן נקרא יצר הרע, ולעתידי לבוא ב"ב יבטל הס"מ היינו התרין אתון ס' מ' שהוא רע שבו וישארו אתון אל אל הקדושה, והנה המלכים והשרים אשר משעבדים בישראל שאין כוונתם אפילו לטובת עצמם שיגיע להם איזה טובה והנאה רק מתכוונים להרע לישראל, הנה יניקתם מתרין אתון ס' מ' שאין בהם חלק להטבה רק רע כל היום, וזהו שאמר וישימו עליו שרי מסיים, שרים כאלו שאינם מתכוונים לשום טובה ויניקתם מן ס' מ', וזהו שתירגם אונקלוס שלטונין מביאשין היינו רק רע, וזהו שסיים למען ענותו בסבלותם, שלא היו מתכוונין לשום טובה בעולם אפילו להנאת עצמן רק לפעול רע לשעבד ולסגף את ישראל, והנה רע אין לו מציאות בפני עצמו, על כן כתבו תלמידי הבעש"ט כשיארע לאדם איזה דבר לא טוב אז יחפש להמציא בדעתו איזה דבר בהטבה באותו רע, כמו שאמר אותו החסיד על נבילה כמה לבנים שיניה, וכשימצא הטובה באותו דבר הרע הנה הוא בירור הטוב מן הרע, וממילא יתבטל הרע כי רע אין לו מציאות בפני עצמו, הבן מאד הדבר.

ולפי"ז יש לפרש גם כן וימררו את חייהם בעבודה וכו', כוונתם היה רק רע שנתכוונו רק למרר את חייהם ולא שיגיע להם איזה טובה, וכיון שהיה פעולתם רק רע זה היה סיבה מאת הש"י בכדי שיהיו נענים בתפלתם אפילו לא היה בידם זכות, דכיון דפעולת המצריים היה רק רע הנה רע אין לו מציאות, על כן בקל היה קבלת תפלתם שיתבטל הרע, וזהו וישימו עליו שרי מסיים למען ענותו בסבלותם, הש"י פעל ועשה זאת ששמו עליהם שרי מסיים כאלה אשר פעולתם רק רע, למען ענותו בסבלותם, [יש לפרש למען ענותו בסבלותם מלשון עניית דברים] בכדי שיהיו נענים ישראל בתפלתם כשיציעקו אל יי' מסבלותם, הבן.

ששלח הש"י מלאך הממונה על התאוה לעוררם על פ"ו אחר שנתייאשו ממנה. (דרפ"ק מ"ע א חלק המחשבה אות לג)

פרשת וארא

וארא אל אברהם וכו'. פירש"י וארא אל האבות הוכרח לפרש כן לפי פירושו שפירש ההמשך שאמר לו הש"י כל פעם שנגליתי אליהם בשם אל שדי הבטחתים לתת להם את הארץ ועדיין לא קיימתי לכן אני רוצה כעת לקיים והנה על פי

פרשת שמות

וישימו עליו שרי מסיים למען ענותו בסבלותם. הרב הגדול החיד"א זלה"ה בספרו כסא דוד כתב בשם ילקוט דוד וז"ל, טעם לגלות מצרים, דהתורה רוחניית ואינה חלה על האדם שיש לו מחשבות רעות ויצר זונה כי התורה כולה טהורה, וזהו טעם שאומות העולם לא יכלו לקבל התורה, ולכן הכניע הקב"ה את ישראל בגלות מצרים להחליש כח היצר הרע ותוכל לשכון במ התורה עכ"ד. והנה עפי"ז תבין בפסוק וישימו עליו שרי מסיים למען ענותו בסבלותם [שמות א יא], שהכוונה לפי"ז שמפרש מה היא הסיבה של השעבוד ההוא, הוא כוונת היצר כל, למען ענותו שיתחלש ויוכנע חיות היצר וישארו מוכנים לקבל אור התורה ולא יעצרו גשם החומר מלקבל התורה, וזה הוא הנרמז למשה בראשית ההתגלות בהוציאן את העם ממצרים תעבדון את האלקים וכו' [שם ג יב], רצ"ל אז תבין הטובה הגדולה אשר נעשה בהעבדות והשעבוד. (בני יששכר ניסן ט, א)

ויאמר השליכהו ארצה וכו' וינס משה מפניו ויאמר וכו' שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו וכו' למען יאמינו וכו'. צריך להתבונן, א' למה משמיענו אשר נס משה מפניו, ב' בציווי השם נאמר אחז, ובעשיית משה נאמר ויחזק, ג' בציווי נאמר אחז בזנבו, ובעשיה ויחזק בו, ד' למען יאמינו הוא מאמר הש"י מחדש, ולא נאמר ויאמר ד' וכו', והנראה דמשמיענו צדקת משה אשר פחד מהנחש עד אשר נס מפניו, כי מתחילה היה סובר כשנעשה הנחש אשר כוונת הש"י להפחידו בלבד על אשר אמר על ישראל והן לא יאמינו לי, ודוקא להפחידו מהנחש על כי הנחש סיפרה גם כן לשון הרע כמשארז"ל [ב"ר פ"ט ד'], ואחר כך כשאמר לו הש"י שלח ידך ואחז בזנבו, היה סובר אשר ח"ו הגיע עתו להמית שונאיו על ידי הנחש, והנה היה תיכף בלב שלם מרוצה

למסירת נפשו ולא המתין לסיום מאמר הש"י, רק תיכף ומיד רץ והוסיף במצות הש"י, הגם שהש"י לא צוה אותו רק אחיזה בלבד ובזנבו, והוא להיותו רואה שזה חפץ הש"י החזיק בחוזק ובכולו כי מסר נפשו בגזירת הש"י לדעתו, נ"ל. (אגרא דכלה)

וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. בסידור הגאון מוה"ר יעב"ץ בסדר הגדה, וירא את ענינו זו פרישות דרך ארץ כמה שנאמר וירא אלקים את

סיפורים ועובדות על רבינו רשכבה"ג רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

לכבוד יומא דהילולא ח"י טבת תר"א

יגון וצער, ואז רמז הגביר הנזכר להרבי צבי אלימלך שיעשה לו טובה, ואמר הרב הקדוש רבי צבי אלימלך יקרא הרבי עוד הפעם את הפתקא, וקרא עוד הפעם ואמר כנזכר, ואמר לו פעם שלישית יקרא הרבי עוד הפעם ואמר גם בפעם הזאת כנזכר, ואז אמר הרב הקדוש רבי צבי אלימלך אם כן אפוא התפללו להשם שיהיה לו בנים עם אריכות ימים, ואז אמר הרבי מלובלין החייתני יקירי פתחת לי שביל חדש בדברך, ובכן היה לו בנים שהאריכו ימים וכן נתקיימו ברכתו. (שם אות ו)

רבינו היה ניחן במוח עצום וחרף והיה לו עשרים וארבע שיעורין ללימוד קודם התפלה מדי יום ביומו ושיעור אחד היה לכתוב חידושי תורתו עלי ספר, עוד אמרו עליו שהיה לו שני מוחות ופעם אחת באה אשה אחת לפניו ושפכה לפניו את מר שיחה, והוא ישב וכתב חידושי תורתו וחשבה האשה כי איננו שומע כלל דבריה והתחילה לבכות לפניו ואמרה לו רבי מדוע אין רצוני לשמוע את בקשתך ושאלתי, ואמר לה אנכי שומע היטב אם תרצה אספר לך את כל מה שאמרת לי בהיותך אצלי לפני עשר שנים. (שם אות ז,ח)

נודע בתבל כי רבינו היה תלמיד הרב הקדוש רבי יהושע אב בית דין קהילת דינוב והרב הקדוש רבי יהושע הנזכר היה רגיל אליהו הנביא לבוא אליו ללמוד עמו, פעם אחת עברו שבועות אחדים ולא בא אליו ואחר כך חזר לבוא, ושאל אותו מדוע לא אתי מר עד הכי, ואמר לו שהוא שמע זילותא דצורבא מרבנן הוא הרב הקדוש רבי צבי אלימלך ולא מיחה לך לא בא אליו (שם אות י)

בתקופה שלפני פטירתו אמר תורה הרבה על פסוק תקבר בשיבה טובה הנאמר לאברהם אבינו ע"ה, והיה לפלא בעיני השומעים ואחר כך כשנפטר בירח טבת הבינו כי זאת רמז להם, כי ט"ב"ת נטריקון תקבר בשיבה טובה, אשר גם אברהם אבינו עליו השלום נפטר כירח טבת (כמובא בספר קריינים). (שם אות יט)

רבינו עלה בסערה השמימה ביום ח"י טבת תר"א והוא בן ח"ן שנים כולם שווים לטובה. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

פרשת שמות

ובני ישראל פרו ויטעצו ויחרבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: מדרש הגדול, במאד מאד שני פעמים, אמר ר' יוחנן שכך הן עתידין לפרות ולרבות לעתיד לבוא דכתיב (ישעיה מט כא) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלהי. מדרש משלי (פ"ט כ"א), במאד מאד אמר ר' חייא מהו במאד מאד, כפלים כיוצא בהם. מדרש שכל טוב, במאד מאד, כלומר אותה הברכה שנאמרה באבות שבכולן נאמר מאד מאד. רד"ק [יחזקאל טז ז], ותרבי ותגדלי, כמו שאמר וירבו ויעצמו במאד מאד, אחד מהם ברבוי המספר ואחד מהם ברבוי הגוף?

פרשת וארא

רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי: שיורי מצוה, ובדרך הלצה יאמר רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי, ירצה לומר עם היות שהזקקתי בעל כרחי לרחק אתכם כמו שאמרתם דרך שלשת ימים, מכל מקום העתירו בעדי דלא ליעבוד הרחקה יתירתא, וזהו כפל הרחק לא תרחיקו. תפארת ציון, רק הרחק לא תרחיקו ללכת היינו שבמה שהיו מרחיקים את עצמכם לדרך ג' ימים במדבר לא תרחיקו ע"י כן את עצמכם ממצרים.

- א. הובא גם ברבנו בחיי בשניו ז"ל, ובמדרש, במאד מאד, במאד בעולם הזה מאד בעולם הבא שנאמר ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלהי.
- ב. מציון לשון זו כמה פעמים בתורה ע"י בראשית י"ז ב' ואברהם איתך במאד מאד, ושם ו' והפריתי אותך במאד מאד, ושם כ' ולישמעאל שמעתני והפריתי אותו והרביתי אותו במאד מאד. לא מצאתי שם בזה דרשות חז"ל, אך רבינו המלבי"ם כתב שהכוונה במאד מאד היינו למעלה מדרך הטבע, ולכל המפרשים ענינו הפלה מרובה, ובס' הכתב והקבלה (בראשית י"ז ב') העיר על זה דא"כ היה לו לומר מאד מאד ומהו תוספת הב' במאד מאד, לכן פירש באופן אחר.
- ג. ביחזקאל ט"ז ט' עה"פ ויאמר אלי וכו' במאד מאד ציון במסורה שיש שם פעמים בתנ"ך במאד מאד, (בראשית י"ז ב', שם ו', שם כ', שמואל א' ז', יחזקאל ט' ט', שם ט"ז י"ג). ואולי י"ל שהוא רמז למ"ש חז"ל עה"פ וכו' וכו' בפרו וכו' במאד מאד, שבמצרים נולדו ששה בכרס אחד. שם פעמים במאד מאד כנגד ששה בכרס אחד.
- ד. להג"ר אברהם מונסונינו מעיר פאס.
- ה. להג"ר יצחק זאב ידלר מירושל"ו.

בינה לעיתים

[מספר דרך פקודיך מ"ע כא חלק המחשבה אות ה]

בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וכו'. ערבים עלי דברי דודים הרב הגדול מהר"ם חאגיז [אלה המצות מצוה כ"א] אשר כלל בדבריו אשר כל ה"ג העיקרים תלויים בזכרון יציאת מצרים וכו'. והנה העיקר הח' הוא שיש תורה מן השמים שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וכו', (הוא עיקר הח' ונזמז ג"כ במצות הסיפור ולמען תספר וכו' וידעתם כי אני הויה", רצ"ל אחר היציאה הזאת תדעו כי אני הויה"ה כאשר אתגלה לכם בהר מתוך האש, וע"כ התחיל במאמרו ית"ש אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וזה הענין נתאמת לנו ג"כ בספירו יציאת מצרים כמ"ש בחובת הלבבות [פתחה לשער עבודת האלקים] דודאי כל מי שתגדל עליו חסדו ית' בייחוד מהשאר, יחוייב לעבודה מיוחדת, וכיון שחסדו גבר עלינו ביותר מכל העמים חייבנו בעבודה מיוחדת הוא מצותיו ותורתו, ועוד יש להעמיק בענין רק כי יאריך הסיפור המשכיל יתבונן בעצמו).

והנה עיקר הט' שלא תהיה תורה מוחלפת ולא ימיר דתו לעולמים וכו' יתבאר בדברינו ביתר ביאור גם עיקר הח' הנ"ל, דהנה במצרים היה גלות הדעת לא ידעו את ד', כאשר נודע הדבר למבינים, והש"י הוציאם להודיע כי הוא אלקי עולם ד' יוצא הדעת מן הגלות, והנה הש"י ב"ה אינו מושג מהותו, והנה הוציאנו להשיג רצונו והנה הוא ורצונו חד וגם רצונו אין סוף כי הוא וחכמתו ודעתו אחד כמ"ש הרמב"ם [הל' יסוה"ת פ"ב ה"י], ואי אפשר להשיג רצונו כמו שאי אפשר להשיג מהותו כביכול, רק נתן לנו הש"י תורתו אור מעטה לבושו, וזאת התורה ירדה מגבהי מרומים, וכל התורה כולה בעצם שמותיו של הקב"ה [זוה"כ ח"ב פ"ז ע"א], וכל השמות תלויים בשם המפורש הויה"ה ב"ה, א"כ כל התורה כולה נארגת ע"ש הויה"ה, תורת הויה"ה תמימה, דוק נא כל הדברים אלה בשל"ה בהקדמות תולדות אדם [מאמר בית חכמה], והנה בירידת התורה מעולם לעולם עד התלבשה בעוה"ז בסיפורים גשמיים הנה הוא הוא רצונו ית"ש אשר נתלשבה לטובותינו בסיפורים ועניינים גשמיים אם יטעון ראובן כך ושמעון כך רצונו ית"ש הוא שיהיה הפסך כך וכך, א"כ אנחנו משיגים רצונו ית"ש באמצעות התורה דוק כל זה בספר תנאי [ליקוטי אמרי פיה] והנה רצונו הוא שמו (שמו"ג בגי' רצון) הוא שמו ית' העצמי כביכול שם הויה"ה ב"ה והוא תורת הויה"ה תמימה הבן הדברים, וכיון שהוא כן תבין ותדע עיקר הח' שכתבנו תורה מן השמים נרמז בידעתם"כ כי אני הויה"ה הידיעה בהויה"ה הוא ע"י התורה בין והתבונן, והעיקר הט' שלא תהיה תורה מוחלפת דכיון שהתורה היא שמו ית' הא"י ציוריו שינוי ח"י בשמו ורצונו (הבן הדברים כי תסמר שערות הראש להרחיב הדיבור בזה ואתה דע לך).